

Van Agt en Wiegel in Le Bistroquet

Op 17 november 1977 verscheen een opmerkelijke foto in *Het Vrije Volk*: Dries van Agt en Hans Wiegel dineerden in het Haagse restaurant Le Bistroquet. Na zeven maanden van mislukte onderhandelingen met de PvdA zocht het CDA de samenwerking met de VVD. In Le Bistroquet werd de basis gelegd voor een onverwacht kabinet dat niet bij alle christendemocraten in goede aarde viel.

Het kabinet-Van Agt I was in meerdere opzichten controversieel. Allereerst betekende dit het einde van het streven naar spreiding van kennis, macht en inkomen, van het progressieve kabinet-Den Uyl (1973-1977) dat ten val was gekomen door een conflict over de grondpolitiek. De verhoudingen tussen de progressieve partijen (PvdA, D66 en PPR) en de confessionele partijen (ARP en KVP) in dit kabinet waren al eerder op scherp gezet. De bevlogen minister-president Joop den Uyl en de eigenzinnige minister van Justitie Dries van Agt waren de gezichten van deze gespannen verhouding.

Van Agt was op het congres van december 1976 uitgeroepen tot lijsttrekker van de eerste gezamenlijke kieslijst van de KVP, ARP en CHU. In zijn toespraak op het congres sprak hij de beroemde woorden die de koers van het toekomstige CDA symboliseerde: 'Wij maken geen buigingen naar links, en geen buigingen naar rechts.' Van Agt ging de verkiezingen in met een pleidooi voor een ethisch reveil. Tegenover de sociaaleconomische idealen van de PvdA stelde het CDA immateriële idealen zoals het herstel van christelijke waarden bij vraagstukken als abortus.

Gezien de verkiezingsuitslag van 1977 leek een

tweede kabinet-Den Uyl onontkoombaar: de PvdA was met een zetelwinst van 10 gestegen naar een recordhoogte van 53 zetels, terwijl het CDA uitkwam op 49 zetels. Maar na afloop van moeizame formatieonderhandelingen werden door het PvdA-congres onder meer eisen gesteld aan de bemensing van de ministersposten, die het CDA uiteindelijk niet kon of wilde accepteren. Op 4 november 1977, na zeven maanden onderhandelen, gaf formateur Den Uyl zijn mislukte opdracht terug aan de koningin. Het CDA zocht op dat moment toenadering tot de VVD (28 zetels) van Wiegel. Tijdens en na het etentje in Le Bistroquet ontwikkelden Wiegel en Van Agt al snel een vertrouwensband. Al binnen een maand lag er een regeerakkoord op tafel en werd het onverwachte CDA-VVD-kabinet beëdigd.

Het kabinet-Van Agt-Wiegel zorgde voor onenigheid binnen het CDA. Zes, later zeven, CDA-fractieleden, waaronder Willem Aantjes, Sytze Faber en Jan Nico Scholten zagen niets in deze centrumrechtse samenwerking, maar besloten het kabinet te gedogen. De minieme meerderheid van 77 zetels maakte de positie van deze 'loyalisten' belangrijk, zeker rondom gevoelige kwesties als de boycot van het apartheidregime

in Zuid-Afrika en het gebruik van kernwapens. In de nota Bestek '81 uit 1978 werd een langetermijnperspectief uiteengezet om de onder het kabinet-Den Uyl gestegen overheidsuitgaven om te buigen. Verzet in het parlement tegen deze nota van onder anderen de loyalisten bemoeilijkte de uitvoering. Bovendien bestond er onenigheid tussen de ministers Andriessen (Financiën) en Albeda (Sociale Zaken) over de uitwerking van de nota. Andriessen ervoer hierbij gebrek aan steun vanuit het kabinet en stapte in 1980 op. Een dieptepunt dat de wankelende positie van het kabinet tekende.

Grote hervormingen bleven uit tijdens het kabinet-Van Agt. Het begrotingstekort liep zelfs hoger op dan ooit. Toch zag Van Agt achteraf nog een lichtpunt in zijn eerste kabinet: 'We zijn feitelijk de wegbereiders naar Lubbers geweest. We hebben de stoot gegeven tot een verandering van het maatschappelijk klimaat. Dat bracht binnen onze eigen termijn nog geen resultaten op. We hebben alleen maar de geesten rijp gemaakt. Toen Lubbers aantrad was het land ingezaaid. In de daaropvolgende jaren verscheen het gewas te velde.'

Remy Luyten

Literatuur

Koster, A. (2007). *De eenzame fietser*. Culemborg: Van Duuren media.

Merriënboer, J. van, Bootsma, P. & Griensven, P. van. (2008). *Van Agt Biografie: Tour de force*. Amsterdam: Boom.

Thijn, E. van (1978). *Dagboek van een onderhandelaar*. Amsterdam: Van Gennep.